

KONSERVATYVAUS RESTAURAVIMO IDĖJOS TREČIOJO TŪKSTANTMEČIO EUROPOJE

Tomas Viso

NEPRIKLAUSOMAS RESTAURAVIMO
EKSPERTAS, ROMA, ITALIJA
tomviso@gmail.com

Gintautė Žemaitytė

VILNIAUS DAILĖS AKADEMIJOS
DAILĖTYROS INSTITUTAS
Dominikonų g. 15/1, LT-01131 Vilnius
gintaute.zemaityte@vda.lt

2014 m. lapkričio 10 d. Vilniaus dailės akademijoje vyko Paminklotvarkos katedros organizuota paskaita-diskusija „Konservatyvus restauravimas trečiojo tūkstantmečio Centrinėje Europoje: kokia prasmė ir ką tai reiškia?“, kurią kartu su Tomu Viso (Roma) parengė semiotikė Gintautė Žemaitytė. Kadangi joje buvo išplėtos ne visos idėjos, kilo mintis paskelbti platesnį jos variantą, kuris galbūt paskatins tolesnes diskusijas tarp restauratorių, paveldosaugininkų, kultūrologų ir visų, kuriems rūpi net tik konkretūs restauravimo sprendimai, bet ir bendra restauravimo politika bei įvairius kultūros matmenis apimanti restauruoto miesto vizija.

REIKŠMINIAI ŽODŽIAI: restauravimas, etika, meninė vizija, praeities gerbėjas, miesto scenografija, senamiesčio atmosfera.

Nepriklausomas restauravimo ekspertas T. Viso iš praeities mus pasiekusių daiktų lemtį įsivaizduoja futuristiškai – kad anksčiau ar vėliau jie taps vandalizmo aukomis. Tačiau tinkamai restauruoti ir tinkamai kontekste jie suteikia galimybę gerėtis praeitimi ir ją geriau suprasti. Šią viziją suformavo architektūros studijos Venecijos universitete, dailės ir scenografijos studijos Romos meno akademijoje, etnologijos ir antropologijos žinios, įgytos Kembridže; vėliau ją išbandė ir tobulino patirtis, sukaupta įgyvendinant

įvairius restauravimo projektus: restauruojant pilis ir senovinius pastatus, konservuojant kolonijinius medinius namus, gilinantis į senovinių dirbinių ir marmuro skulptūrų atgaivinimo paslaptis. T. Viso yra aktyvus Fondo *Ambiente Italiano* narys; ši organizacija vienija valstybines ir privačias pastangas rūpinantis italų kultūrinio, meninio paveldo, istorijos, tradicijų ir italų tautos tapatybės išsaugojimo klausimais. Asmeniniu pasirinkimu internete nėra informacijos apie jį ir jo darbus; išmanydamas ir vertindamas naujausias

technologijas, jis tebepiešia ranka, tik vėliau projektus atiduodamas transformuoti į trimačius besisukančius modelius.

Gintautė Žemaitytė. Beprotiškai lekiančiame globaliame pasaulyje, kur viskas maišosi, mums teberūpi, kaip kažkada atrodė senoviniai pastatai, kas juose buvo, koks gyvenimas juose virė. Bet kodėl ir kaip turėtume juos restauruoti trečiajame tūkstantmetyje? Kai to imamės, paprastai iškyla klausimas, kuris periodas vertingiausias... Kokia šiais laikais turėtų būti bendra restauravimo koncepcija ir strategija?

Tom Viso. Taigi, kodėl ir kam mes restauruojame? Taip sakydamas, noriu pabrėžti abu klausimus: kodėl ir vardan ko? Mes eikvojame energiją ir išteklius atkurdami statinius ir daiktus, sukurtus mūsų protėvių tais laikais, kai poreikiai ir intencijos buvo iš esmės kitokie nei mūsų poreikiai ir intencijos. Ar tame nėra kafkiško prieštaravimo? Na turbūt yra. Per visą istoriją niekada anksčiau taip sąmoningai ir tokiu mastu nebuvo siekiama išsaugoti praeities dalykus kaip dabar, nebent kai to buvo siekiama institucinės propagandos tikslais, kaip kad fašistų laikais, kai jie nuosekliai restauravo antikinius romėnų statinius.

Bet čia nefilosofuosiu, taip pat ir neketinu duoti kokių nors techninių patarimų ar magiškų formulių, kaip atlikti restauravimo darbus – tam yra Google. Nepaisant to, „Google neturi visų atsakymų“, kaip kad skelbia užrašas priešais bažnyčią Floridoje. Noriu pasakyti, kad net jei rūpestingai stebėsite ir kruopščiai išmoksite naujausių technologijų, o savo darbe naudosite geriausias medžiagas, tam, kad būtų gerai, reikia daug daugiau; gerai nepakanka.

Matote, mes juk nesame kūrėjai, kūrimas – dieviška veikla; mes tik atkuriamo – ir geriau, kai tai darome įkvėpti meno. Taip, praeities saugotojas gali tapti menininku, kai jo darbo rezultatas leidžia mėgautis, kai perteikia aistrą. Bet įdomu, kaip tai darome. Ar mes tik laikomės kieno nors nustatytų taisyklių? Kas

tas kas nors? Kada jas nustatė? Galbūt tiesiog paplito nuomonės, kurios ilgainiui tapo taisyklėmis? Primestomis taisyklėmis, tarp kitko.

Bet jei taip iš tiesų yra, noriu pasakyti, jei mums patinka laikytis sustabarėjusios tvarkos, tai mes tiesiog darysime daugmaž tai, kas buvo daroma praeityje, ir nereikės restauratorių įsikišimo, nes visas miestas atrodys kaip XV a., arba kaip viduramžiais, arba kaip akmens amžiuje.

Taip manydami mes susiduriame su svarbiu klausimu: kad dirbtume tinkamai, kuriuo amžiumi turime remtis? Romoje mes esame apsupti poros tūkstantmečių senumo pastatų ir urbanistinių sprendimų. Nepatikėsite, bet kai kada atvykėliai iš labai modernių šalių, neturinčių gilios praeities, klausia, kodėl Romos forumas ar Koliziejus vis dar atrodo kaip subombarduoti, ar jie dar nesutvarkyti nuo karo laikų?

Na taip, kiek iš jūsų – ekspertų, statybos bendrovių vadovų, aistringų turistautojų – norėtumėte, kad mes visiškai restauruotume Koliziejų, atstatytume, kaip buvo? Daug? Gerai, padarysime tai, jei bus poreikis. Bet jei poreikio nėra, jei senoviškumo suvokimas yra pakankamai subtilus, kad būtų galima mėgautis romantiškais pusiau sugriuvusių pastatų bruožais, mes dirbsime būtent šia linkme.

Tai kodėl pastatai šioje šalyje restauruojami taip, kad atrodytų kaip nauji? Manote, kad taip geriau atrodo? Tokios taisyklės? Kas gali nustatyti griežtas taisykles meno kūriniui?

Matote, galiausiai tai gana sąlygiška. Visai neseniai sudaužyta graikų vaza, kai jai trūkdavo keletas fragmentų, būdavo suklijuojama klizais, kurių tuo metu buvo lengva gauti – matėte kai kuriuose muziejuose baisiais rudais klizais suklijuotą gelsvai rausvą terakotą; toks sprendimas dabar atrodo grubus ir pasenęs... Kažkas pasakė, kad taip negerai: reikia atkurti trūkstamas dalis, kad jos būtų tokios pačios faktūros ir spalvos, tarsi pataisant daiktą, atnaujinant jį. Tada atėjo dar kitas sumanus vyrukas ir pasakė: „ne, pataisymas turi būti neinvazinis – toks neinvazinis, kad net

supainiotų senovės gerbėją ir suklaidintų jį, priverstų manyti, jog pataisyta vaza praeityje iš tikrųjų buvo tokia; todėl geriau padarykime jį visiškai skirtingą, kad parodytume, kad ji sutaisyta“. Naujausia archeologinių ekspozicijų tendencija – apskritai vengti rekonstrukcijų, nebent jos būtų virtualios, kaip kad piešiniai ar organinio stiklo objektai ekspozicijos fone.

Kaip manote, kas teisus? Manau, tai – mados reikalas, to momento mados. Taigi fašistai, o ir kažkas šiek tiek prieš juos, iš tiesų restauravo Koloziejų ar romėnų akveduką naudodami terakotos plytas: tokio pat dydžio, panašios spalvos, bet ne tokios pačios faktūros. Kodėl ne lygiai tokios pačios? Juk galima rasti daug tokių pačių, autentiškų, antikinių plytų aplink ir jas panaudoti. Seniau, o ir dabar, daug amatininkų geba pagaminti tokias plytas, ir jei darbas atliktas tinkamai, sunku pastebėti skirtumą restauruotoje, net ir atstatytoje dalyje. Tai kodėl jie taip nepadarė? Kodėl pastatai Lietuvoje nėra rekonstruojami naudojant plačiai prieinamas gražias plytas? Mada.

Bet, sakysčiau, šiek tiek senstelėjusi mada. Pažankaus pasaulio, na, pažangių Europos restauratorių nuomonė atsižvelgia į pažangų praeities gerbėjų suvokimą ir troškimus.

G. Ž. Taigi restauravimą Jūs laikote komunikacijos procesu, o ne tiesiog veikla, kylančia dėl to, kad „gaila griūvančių namų“ ar „reikia išleisti“ paskirtus finansinius išteklius. Kaip specifinė, daugiamatė komunikacija ji skirta tiems, kas suvokia restauruotą daiktą, ir ypač tiems, kas yra pakankamai jautrūs gerėtis rezultatais – juos vadinate gerbėjais. Bet būti gerbėju reiškia turėti tam tikrą kompetenciją atpažinti atlikto darbo autentiškumą ir gebėti įvertinti pastangas, pripažinti rūpestį, kuris matomas restauruotame pastate ar kvartale, tiesa? Koks yra į gerbėjų poreikius nukreiptas restauravimas?

T. V. Tai toks darbas, kai kas nors restauruojama gerai išmanant ir naudojant geras medžiagas, o paskui restauruota dalis priderinama taip, tarsi būtų praėję

nemažai laiko: taip, kaip kuriamos geriausios kino filmų scenografijos. Pažiūrėkite Ridley Scotto filmus: nusidėvėjimo jausmas yra tikras ir vertinamas. Mes restauruojame tam, kad atkurtume praeities atmosferą; daugiausia turistinio patrauklumo tikslais. Jei ne turistai, praeities pastatai greičiausiai jau būtų išnykę. Taigi turėkite omeny, kad šalis, kaip ši, turi dar vieną gerą galimybę išlikti artimiausioje ateityje, kai darbai ir gamyba užsiims tie, kas atsikelia anksčiau už mus; bet tam reikia, kad jūs, visi kartu, sektumėte naujausias tendencijas, susijusias su restauravimo darbais. Tai, ką jūs dabar darote, yra gerai, bet gerai... nepakanka.

Išskirtinai išpūdingų pastatų jūsų šalyje yra ne daug, o daugelio jų nuostabius bruožus slepia perdėtas makiažas. Einant gatve peršasi mintis apie tai, jog yra rizikos, kad ateityje senamiestis atrodys labiau kaip Disneilendas, o ne tvarkingai, griežtai išsaugotas senamiestis. Žinote, ką aš turiu omeny, sakydamas „griežtai“? Tai, ką jūs darote mylėdami, o ne todėl, kad tai turi būti padaryta, nes kažkas duoda tam visus reikiamus išteklius: tik darykite.

Aš myliu jūsų šalį ir norėčiau, kad akimirksniu žengtumėt žingsnį atgal, kaip kad daro dailininkas, tapydamas paveikslą ir žiūrėdamas į jį, klausdamas savęs, ar jis tampa toks, koks buvo jo kūrybinis sumanymas. Ženkite žingsnį atgal, prašau, pažiūrėkite į savo darbą, būkite sau kritiški, ir matysite, kad galima padaryti dar geriau, nei darote.

G. Ž. Žengti žingsnį atgal – tai matyti visumą platesnėje perspektyvoje, turėti viziją, kaip tai turi atrodyti, tarkime, po dvidešimties ar daugiau metų. O kas, jei restauravimo projektai kyla ne iš bendros idėjos, bet iš keleto didesnių ar mažesnių, daugiau ar mažiau individualių projektų, vedamų skirtingų idėjų ir poreikių? Galbūt žinote kokių nors pavyzdžių, kas tokiais atvejais sukuria vientisą viziją?

T. V. Kai kuriuose miestuose, pavyzdžiui, Venecijoje, buvo sena tradicija su savo mažu restauravimo ar

perstatymo projektu kreiptis į labai gerbiamą ekspertų tarybą, kuri nemokamai teikdavo patarimus, įvertindama miesto transformacijų poreikius ir rūpindamasi bendra miesto vizija; tai vadinta *Consiglio degli Anziani* (Vyresniųjų patarimai); ir šiandien ten rasime šios tradicijos atgarsių. Šiais laikais yra ir naujausių skaitmeninių technologijų sprendimų (pvz., BIM – Building Information Modeling), garantuojančių sklandų ir skaidrų viso restauravimo projekto įgyvendinimą nuo projektavimo iki darbų pabaigos, įtraukiant visas suinteresuotas šalis; reikiama informacija čia yra priinama visiems, susijusiems su restauruojama miesto dalimi, – ne tik restauruotojams ar medžiagų tiekėjams, bet ir gyventojams bei verslininkams, laukiantiems, kada vėl galės atidaryti savo kavinukę ar kepyklėlę. Bet svarbiausia nepamiršti, kad reikia siekti meninės visumos, kad būtinas meninis matymas.

Žinote, kartais Romoje ar Italijoje prie manęs nepastebimai prieina aistringas jaunas restauratorius ir klausia, kaip jam suvaldyti sąmoningumo krizę, kuri smarkiai veikia jo tapatybę, nes dirbdamas grupėje jis neturi sprendimo laisvės. Jauni restauratoriai nori sužinoti, kaip man pasisėkė išlaikyti pasirinktą projekto vykdymo liniją, kai nuolatinis „išorinis“, dažnai nekompetentingas kišimasis neįsigilant ardo sumanymą iš vidaus.

„Man nepasisėkė“, turėčiau atsakyti, jei norėčiau būti nuoširdus, bet tam, kad nepalikčiau jų nusiminusių ir nusivylusių, turiu su jais šiek tiek pasikalbėti. „Žinau, kaip jaučiatės“, – sakau kaip menininkas, kuriam užsakovas nurodo kreipti dėmesį tik į tai, kas freskoje susiję su mėlyna spalva. Kaip galima susidaryti tinkamą visumos vaizdą, rūpintis rezultatu, jei tavo užduotis tėra mažytė viso darbo dalelė? Na, tai didžioji darbo dalis, jei turėsime omenyje dangų! Bet iš tiesų, net jei jūsų užduotis, nelaimė, kaip kad būna dauguma atvejų, bus apribota tik maža darbo dalele, vis tiek jūs atsakingas už visą rezultatą. Tačiau, prašau, nesijauskite menininkais, nes jūs tokie nesate tol, kol jūsų darbui nesuteikta galimybė ženkliai paveikti

visą projektą ir jo procedūras; bet, jei taip yra, ar esate pasiruošęs vadovauti komandai? Nes tam, kad sugebėtum vadovauti restauravimo komandai, turi būti menininkas.

Tai kažkuo panašu į politikus. Galbūt nemažai žmonių svajoja tapti vienu iš jų, ir tada – visi pamatytų! Daug pasikeitimų ir patobulinimų. Kaip retai tai įvyksta... Tačiau palikime politikus ramybėje ir pakalbėkime apie „meną“. Tikras menas yra rasti pusiausvyrą tarp kompromisų, būtinybės baigti projektą numatytu laiku, elegantiškai įveikti išskylančias problemas, taip dažnai atsirandančias mūsų nenuspėjamame darbe. Pažindami projekto partnerius, turiu omeny, politikus, galėsite suvaldyti tą samoningumo krizę pakankamai ilgai, tikiuosi, kad taptumėt medžiagų, procesų, meno istorijos, kainų, bendravimo su kitais komandos nariais ekspertais, įprastumėt priešpiečiauti greitai ar visai atsisakyti priešpiečių, nuraminti susierzinusią savo merginą, kai penktą kartą atidedate apsilankymą operoje; kad imtumėt pirštų galiukais jausti, kokios patinos reikia, pradėtumėt matyti vizionieriškai – taip, vizionieriškai. Kad taptumėt tu, kuris dar prieš viską pradėdamas jau sugeba įsivaizduoti baigtą darbą: kaip kad įsivaizduoja tikras, sąžiningas menininkas.

Bet iš tiesų šiek tiek atsitraukime ir pamedituokime. Iki šiol pokalbis buvo apie Etiką: savo darbo sąmoningumo etiką. Tai – sąžiningumas savo paties atžvilgiu ir nesitaikstymas su tuo, kas nepriimtina. Meditacijos tikslas dažniausiai yra apmąstyti savo buvimą ir matyti viską platesniame kontekste. Pakalbėkime apie miesto scenografiją semiotiškai.

G. Ž. Suprasti miesto scenografiją semiotiškai reiškia kreipti dėmesį į suvokimą: kaip senas pastatas ar kvartalas kalba ir ką jis sako? Visų pirma, jie kalba universalieji – kūno arba juslių kalba: pirmiausia per regą, bet ir visomis kitomis juslėmis – lyta, klausa, uosle.

Tai, kaip pastatai, miestas atrodo, gali pasakoti apie protėvių žinias ir gyvenseną, įkūnytą pastatuose; jų savitą būdą matyti ir jausti aplinką ir pasaulį, ilgą ir

sudėtingą miesto istoriją, daugelį kitų dalykų. Aky-
lam žvilgsniui ir atvirai širdžiai senas pastatas atveria
įsivaizduojamą žmogiškos patirties pasaulį, gyvavusį
kadaise, tebepastebimą dabar. Pastatai yra tarsi laiko
mašinos, leidžiančios atgaivinti bent fragmentus jau
išnykusio pasaulio suvokimo, gerėtis kelių šimtmečių
senumo idėjų novatoriškumu ar sprendimų kūrybin-
gumu, pamatyti mąstymo skirtumus ir nustebti dėl
panašumo.

Apie ką visa tai? Apie tapatybę, galimybę palygin-
ti tapatybes ir taip geriau suprasti savąją. Tokį įsivaiz-
duojamą tapatybių pasaulį paprastai mums suteikia
menas. Dėl to miesto scenografijos idėja gali tapti ker-
tine bent dėl dviejų priežasčių. Kadangi žmogiško gy-
venimo „spektaklis“ iš esmės visur panašus, bet scenos
ir dekoracijos gali būti radikaliai skirtingos, būtent šie
skirtumai domina ir įkvepia žmogaus vaizduotę, ska-
tina ieškoti, norėti pažinti daugiau. Ir vėl, kaip meno
kūrinyje, kiekviena detalė yra labai svarbi, bet ji svarbi
tik kaip visumos, reikšminio universumo dalis. Ar gali
detalė arba fragmentas atstovauti visumai?

T. V. O taip, detalė gali puikiai atstovauti visumai, de-
talės būna labai iškalbingos, jei joms skiriamas tinka-
mas dėmesys, – restauratoriai tai puikiai žino. Būtent
sąžiningumas kiekvienai detalei išskiria tinkamai at-
liktą darbą iš visokių kitokių. Antra vertus, netinka-
mos detalės gali sugandinti kitose vietose puikiai res-
tauruotą pastatą – prisiminkime netinkamas naujas
plytas restauruotame mūrinyje ar naujas duris, kurios
trikdo ir griaua visumą.

G. Ž. Taigi dėmesingai restauruota, „sąžininga“ de-
talė gali atstovauti visumai ir kartais net pakankamai
efektyviai: kaip nuoroda ar tramplynas, žadindama
mintis ar kutendama vaizduotę. Bet detalė kaip tam
tikra redukcija visuomet yra labiau „racionali“, visuo-
met iškelia nuotolį – laiko, erdvės, suvokimo nuotolį;
palyginti su visuma, detalė visada yra antrinė. Todėl
detalė jokiū būdu negali pakeisti visumos, ir ji neturi

performatyvios galios aprėpti ir įtraukti visas jusles,
sužadinti sinestezines patirtis ir sukurti kitokį pasau-
lį – kaip kad daro spektaklis. O spektakliui nepakanka
detalės ar fragmento, reikia scenografijos.

Kadangi semiotika domisi reikšme, o reikšmė vi-
suomet yra kieno nors suprasta reikšmė, ji mus grą-
žina prie žmogaus, kuris suvokia miesto scenografiją,
jautrumo ir lūkesčių. Žmonės labai skirtingi – vieni
norėtų naujutėlaičio Koliziejaus, o kitiems atrodo, kad
geriausias paveldo draugas yra pinigų stygius, nelei-
džiantis visko negrįžtamai sugadinti. Tad restauravi-
mo variantų kontekste semiotiniu požiūriu kalbėtu-
me apie buvimo ir atrodymo santykį: kai pastatas yra
senas ir atrodo senas, tai yra tikra; kai pastatas nėra
senas, bet toks atrodo, tai laikoma apgaule; o kai pasta-
tas yra senas, bet toks neatrodo, kalbama apie paslap-
tį. Nelaimėi, perdėtai pridažyti ir paslaptinai naujai
atrodantys pastatai praranda savo patrauklumą ir pe-
formatyvią galią pakviesti matyti daiktus kitaip, jausti
kitaip: jie praranda buvimo senų reikšmę ir viską, kas
su tuo susiję.

Ar pagrindinis restauravimo iššūkis trečiajame
tūkstantmetyje yra pasiekti, kad restauruotas pastatas
atrodytų kaip senas, taigi – tikras, autentiškas? Ar to
siekia konservatyvus restauravimas?

T. V. Didysis Michelangelo Buonarroti Kapitolijaus
aikštę suprojektavo kaip idealią gyvenamąją miesto
erdvę; urbanistikai svarbūs ir labiau moksliniai di-
džiojo Leonardo da Vinci projektai; jei šiais laikais
„miesto taryba“ įdarbintų šiuos du vyrus, mūsų gyve-
nimas mieste taptų gerokai geresnis ir patogesnis. Tie-
sa, jie genijai, bet ir mes galime daug ką padaryti, kad
pagerintume ir bendrą miesto scenografiją, ir atskirų
vietų scenografiją mieste. Pastaroji kaip tik rūpi archi-
tektams, kurie mato ir jaučia situacijas, kai harmonijai
gresia didelis pavojus; siekdami grožio ir malonumo
jie įsivaizduoja ir projektuoja vietas, kur viskas daro-
ma žmonėms ir žmonių, o ne asmeninių, šaltų, taisy-
klių nepaisančių įgeidžių ar interesų.

Aš jums papasakosiu apie Sassi di Matera. Tai – mielas miestelis Pietų Italijoje, šimtečius ar tūkstan-
tmečius statytas uždaro slėnio šlaite; visų namų forma
jame harmoninga, panašios architektūros, padiktuo-
ta poreikių, o iš viso tėra kelios tos formos variacijos.
Taip, viskas nulemta poreikių, nes vandens ištekliai te-
nai yra labai vargani, ir nuo tada, kai žmonės pradė-
jo gyventi smiltainio grotose, jie viską planavo ir statė
taip, kad būtų surenkamas visas vanduo – ne tik lietaus,
bet net ir ryto rasa. Nelaimei, šis miestelis garsus ne tik
savo atšiauriu grožiu, bet ir kaip Italijos gėda: vienas iš
akivaizdžiausių ir tipiškų pavyzdžių, kai nerūpestingai
nebranginama harmoninga istorinė miesto scenogra-
fija, tarsi nesirūpinimas būtų jo pikta lemtis.

Sassi de Materoje mes smarkiai susiginčijome su
žinomu Ispanijos architektu, patyrusiu sutvirtinimo
konstrukcijų ekspertu. Ginčas prasidėjo nuo kalvos
žiūrint į tuos mažus baltus vienodus namus: tobu-
lų proporcijų, biologiškai suderintas, funkcionalias
struktūras, ir aptariant porą ryškiai išsiskiriančių ce-
mentinių pastatų, rėžiančių akį ir sielą. Jo nuomone,
gyvenimas turi tęstis, net ir trupindamas griežtą isto-
rinio centro išsaugojimo reglamentą, nepaisydamas
estetikos ir žmonių poreikio kartais nepaklusti laiko
tėkmei. Šiais laikais senovinių pastatų restauravimas
tampa labai specifiniu darbu, kuriam reikia, savai-
me suprantama, technologijas ir medžiagas išmanančių
žmonių, bet to negana – reikia meniškai mąstančių
žmonių... arba rezultatas bus nemeniškas.

Taigi, jei senamiesčių ir įdomių vietų jūsų šalyje iš-
saugojimo tikslas taip pat yra ir siekis didžiuotis tuo,
iš ko susideda jūsų tapatybė, bei pritraukti turistų, ga-
liu duoti patarimą – tiksliau, nuomonę. Apsvarstykite
galimybę senamiestį sutvarkyti kaip kino filmo sceno-
grafiją. Restauruoti pastatai būtinai turėtų išsaugoti
patiną arba praeities skonį, bet tai – tik pirmas žings-
nis. Miestovaizdžio detalės – stulpai, ženklai, suoleliai,
iškabos ir t. t. – turėtų būti priderinti prie to, kas yra
bendrasis fonas. Šiuo požiūriu čia jums kur kas len-
gviau, nes pastatai priklauso daug siauresniam laiko

tarpui nei Romoje – ten tinkamas stilius yra iššūkis.
Bet visai tai avangardiniame miesto konservavimo
projekte yra akivaizdu.

Svarbiausiai – mes turime išsaugoti gyvenimą se-
namiestyje. Mes negalime visiškai išvengti mašinų,
nei mūsų patogiam šiuolaikiniam gyvenimui būtinų
infrastruktūrų, bet mes galime gražinti būdingus pra-
eities gyvenimo elementus, gal net kiek vėlesnio lai-
kotarpio nei tas, kuriam priklauso pastatai: turgelius,
meistrų ir menininkų dirbtuves gatvėse. Mes nesame
genijai, bet galime padaryti nemažai, kad senamiesčiai
taptų tikresni ir jaukesni.

Iš anglų kalbos vertė *Gintautė Žemaitytė*

Gauta 2015 02 10

THE IDEAS OF CONSERVATIVE RESTORATION IN EUROPE IN THE THIRD MILLENNIUM

Tom Viso, Gintautė Žemaitytė

SUMMARY

KEYWORDS: restoration, ethics, artistic vision,
admirer of the past, city scenery, Old Town atmosphere.

In the global world of the third millennium we are still
curious how old buildings looked in former times, what
they contained, and what kind of life they concealed.
We waste energy and resources in restoring buildings
and objects created by our forefathers in the times
when people's needs and intentions were fundamentally
different from those of today. In the entire course of
history people never sought to preserve the things of the
past so consciously and on such a large scale. However,
are we asking ourselves why we are doing this and for
what purpose? Restoration is a form of communication;
so the question is how should it be conducted, and

most importantly, what message should it convey about ourselves, our past and our future?

The opinion of forward-thinking European restorers takes into account the progressive understanding and aims of the admirers of the past. Restoration should be based on theoretical knowledge and the use of quality materials, and afterwards, all separate elements should be adjusted to create an impression as if a great deal of time has passed, the way it is done on film sets. We restore in order to recreate the atmosphere of the past, mainly for the purpose of touristic attraction – if not for tourists, historical buildings would have probably disappeared altogether. However, a restored building or block of buildings not only speaks to tourists and not only transforms the urban space; the city scenery also transforms our daily experience and invites us to think and feel differently. Thus, a restorer and protector of the past may become an artist, when a result of his or her work allows us to enjoy it and conveys passion.

The avant-garde conception of city conservation requires seeing the whole picture, visionary thinking, working ethically and... artistically, and sometimes taking a step back, like an artist painting a picture, when he steps back to see if it conforms to his creative idea. We cannot totally avoid the infrastructures necessary for a comfortable contemporary life, but we can restore the typical elements of life in the past, and most importantly, maintain the life of the old town. For that purpose it is necessary to combine the efforts of restorers, heritage conservation specialists, culturologists and everyone who is concerned with not only concrete restoration solutions, but also the general restoration policy and a vision of a restored city that would include various cultural dimension.